

Список використаних джерел

1. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Под ред. Е.С.Полат. – М., 2002. – 205с.
2. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии / Г.К.Селевко. – М., 1998.– 198с.
3. Освітні технології / За ред. О.М.Пехоти. – К., 2003. – 315с.
4. Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати // Практико-зорієнтований збірник. – К., 2003. – 250с.

*О.О.Павленко,
канд. пед. наук, доцент,
А.В.Мельничук, асистент
Київський національний
економічний університет імені
Вадима Гетьмана Криворізький
економічний інститут*

**СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ, УМІНЬ УЧНІВ ПРИ
ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА»**

У статті розглядається проблема контролю знань, умінь учнів. Запропоновано свій варіант системи контролю знань, умінь учнів з навчального предмету "Економіка" (навчальна програма С.В.Степаненко). Розроблено періодичний (тематичний) контроль знань, умінь учнів до четвертого розділу "Національна економіка" (програма "Економіка" С.В.Степаненко).

Ключові слова: контроль знань; складові контролю знань (перевірка, оцінювання, оцінка); система контролю знань, умінь; економіка; періодичний контроль знань.

В статье рассматривается проблема контроля знаний, умений обучаемых. Предложен свой вариант системы контроля знаний, умений учащихся по учебному предмету «Экономика» (учебная программа С.В.Степаненко). Разработан периодический (тематический) контроль знаний, умений учащихся к четвертому разделу «Национальная экономика» (программа «Экономика» С. В. Степаненко).

Ключові слова: контроль знань; складові контролю знань (перевірка, оцінювання, оцінка); система контролю знань, умінь; економіка; періодичний контроль знань.

In the article the problem of the control of knowledge, abilities, of trainees is considered. Own the variant of the monitoring system of knowledge, abilities of pupils on a subject «Economy» is offered (S. V. Stepanenko's curriculum). The periodic (thematic) control of knowledge, abilities of pupils to the fourth section «National economy» is developed (the program S. V. Stepanenko's «Economy»).

Key words: control, components of control, system of control.

Важливою умовою підвищення ефективності навчального процесу є систематичне отримання вчителем об'єктивної інформації про хід навчально-

пізнавальної діяльності учнів. Цю інформацію він отримує завдяки контролю навчально-пізнавальної діяльності учнів. Контроль, або перевірка результатів навчання, є обов'язковим компонентом процесу навчання. Він має місце на всіх стадіях навчального процесу навчання, але особливе значення має після вивчення будь-якого розділу програми та завершення ступеню навчання. Сутність перевірки результатів навчання полягає у виявленні рівня освоєння знань учнями, який повинен відповідати освітньому стандарту з даної програми, дисципліни. Але дидактичні поняття перевірки знань мають значно ширший обсяг в сучасній педагогіці. Контроль, перевірка результатів навчання трактується дидактикою як педагогічна діагностика.

Контроль, оцінювання знань, умінь тих, хто навчається, включаються в діагностування як необхідні складові частини. Це дуже давні компоненти педагогічної технології. Виникнувши на зорі цивілізації, контроль та оцінювання є незмінними супутниками сучасної школи, супроводжують її розвиток. Але і по сьогоднішній час йдуть палкі суперечки про сенс оцінювання, його технології. Як і сотні років тому, педагоги дискутують, що повинна відображати оцінка, чи повинна вона бути індикатором якості – категоричним визначенням успішності учня, або ж, навпаки, повинна існувати як показник переваг та недоліків тієї чи іншої системи (методики) навчання.

У теперішній теорії педагогіки ще відсутній стійкий підхід до визначення понять «оцінка», «контроль», «перевірка», «облік» та інших, з ними пов'язаних. Нерідко вони змішуються, взаємо заміщуються, використовуються то в однаковому, то в різному значенні. Аналіз педагогічних і методичних праць вказує, що в багатьох з них, наприклад, М.О.Архангельського, Г.І.Казьміна, Т.С.Панфілова, Є.І.Петровського, термін «перевірка знань учнів» ототожнюється чи замінюється терміном «контроль знань», у той же час, як перевірка є структурним елементом контролю.

Для більш конкретного розгляду необхідно звернути увагу, що загальним родовим поняттям виступає «контроль», який означає виявлення, вимір та оцінювання знань, умінь тих, хто навчається. Виявлення та вимір називають *перевіркою*. Таким чином, перевірка – складовий компонент контролю основною дидактичною функцією якого є забезпечення зворотного зв'язку поміж тим, хто навчає, та тим, хто навчається, отримання педагогом об'єктивної інформації про ступень освоєння навчального матеріалу, своєчасного виявлення недоліків та прогалин в знаннях. Перевірка має на меті виявлення не тільки рівня та якості навчання тих, хто навчається, але і обсягу навчальної праці останніх. Окрім перевірки, контроль містить в собі *оцінювання* (як процес) та *оцінку* (як результат) перевірки. В класних журналах, базах (банках) даних і т.д. оцінки фіксуються у вигляді балів (умовних визначеннях, «кодових сигналах») і т.п.).

Основою для оцінювання успішності тих, хто навчається є підсумки (результати) контролю. Враховуються при цьому як якісні так і кількісні показники. Кількісні показники фіксуються переважно в балах, а якісні в оцінних судженнях типу «відмінно», «дуже добре», «добре», «задовільно»

тощо. Кожному оцінному судженню приписується визначений, раніше узгоджений (встановлений) бал. Дуже важливо при цьому розуміти, що оцінка – це не число, яке отримується в результаті вимірів та вирахувань, а приписане оцінному судженню значення. Кількісні маніпуляції з оцінними судженнями (балами) неприпустимі. Щоб уникнути спокуси використовувати оцінки як числа, в багатьох країнах світу вони мають літерні позначення, наприклад А, В, С і т.д., але, на жаль, використовують частіше у вищих закладах освіти. Стосовно ж загальноосвітніх закладів, треба зауважити, що дуже часто при врахуванні якісних та кількісних показників оцінки вчителі забувають про систему певних показників, які відображають об'єктивні знання та вміння учнів (обсяг, рівень, якість оволодіння учнями знаннями та вміннями), не враховують вимоги до контролю (об'єктивність, обґрунтованість, систематичність, індивідуальний та диференційований підхід щодо оцінки успішності).

Незважаючи на те, що в методиці та педагогіці існує багато досліджень відносно контролю та оцінки знань, умінь та навичок, проблема організації та проведення контролю залишається актуальною.

Про роль і сутність контролю знань учнів говориться в багатьох педагогічних працях. Ідеї контролю, зокрема, ми знаходимо в працях Я.А.Коменського, А.В.Дистервега, М.І.Пирогова, К.Д.Ушинського та інших.

К.Д.Ушинський висловив конструктивні ідеї контролю знань учнів. Охарактеризувавши типovu, для вітчизняної школи, систему перевірки знань, він писав: «Учитель опитує одного, двох, трьох, а інші в цей час вважають себе злильними від усяких справ. Якщо основна ціль лише в тому, щоб формально перевірити знання, вірніше виставити оцінки, то така перевірка – даремна витрата часу» (3, с. 210). К.Д.Ушинський вимагав, щоб вчитель активізував учнів під час перевірки знань; виступав за своєчасний контроль знань та умінь, вимагав, щоб вчителі використовували різні види та методи контролю і перевірки знань та умінь, які б активізували весь клас. Він чітко визначає ідеї тематичного контролю, обґрунтовує вимоги до перевірки знань та оцінки учнів, які мають місце і в наш час.

М.І.Пирогов вимагав, щоб вчителі добре навчали учнів і піклувалися про навчання; пропонував, щоб переведення з класу в клас здійснювалось за результатами підсумкового контролю. М.І.Пирогов негативно ставився до перевідних екзаменів, вбачавши в них елементи випадковості та формалізму.

Я.А.Коменський сформулював дидактичні вимоги до навчання, дав поради як планувати урок. Він вважав, що частину уроку обов'язково необхідно відвести для опитування учнів з метою перевірки і контролю знань учнів.

У сучасній педагогіці вчені-педагоги наголошують на необхідності контролю і перевірки знань учнів, вказують на вимоги до контролю і оцінки знань та умінь учнів, на проблеми, які існують в підходах тощо.

Так М.М.Фіцула наголошує: «Головна мета контролю як дидактичного засобу управління навчальним процесом – забезпечення його ефективності приведенням до системи знань, умінь, навичок учнів, самостійного застосування здобутих знань на практиці, стимулювання навчальної діяльності

учнів, формування у них прагнення до самоосвіти» [8, с.192].

Ф.Ф.Корольова вважає, що «система перевірки та оцінки знань – поки що вельми слабка ділянка в роботі нашої школи», що необхідна обґрунтована система критеріїв оцінки [5, с.444].

На думку С.І.Архангельського «дійсна оцінка стану та результатів навчання потребує їх якісної та кількісної визначеності» [5, с.444].

Вчений В.П. Безпалько пропонує в межах педагогічної технології свою систему об'єктивного контролю і оцінки знань учнів. Головне в ній являє розробка діагностичних цілей навчання, опис рівнів засвоєння знань та інструментарій підрахунку балів за 12-ти бальною системою оцінок.

У сучасній загальноосвітній школі також використовується 12-ти бальна система оцінювання з відповідними критеріями. Але на сьогоднішній час існує така проблема, як об'єктивність оцінки. І хоча, 12-ти бальна система сприяє усуненню суб'єктивізму, шкільні вчителі-практики стикаються з певними проблемами: як урізноманітнити контроль і перевірку знань, умінь учнів, як дійсно об'єктивно підійти до оцінювання тощо.

Ми пропонуємо свій варіант системи контролю знань, умінь учнів з предмету «Економіка» (навчальна програма за ред. С. В. Степаненка).

Перехід до ринкових відносин вимагає істотних змін у підготовці учнів України. Закінчуючи школу, вони повинні знати основи економіки, вміти розбиратися зі статтями сімейного бюджету й оперувати такими поняттями, як ціна товару, його собівартість та рентабельність. Закінчивши школу, учні мусять бути готовими до аналізу впливу мікро- та макросередовища на доходи і витрати сім'ї. Всі ці знання учням необхідно дати під час вивчення навчального предмету «Економіка». У процесі економічного навчання в учнів повинно розвиватися економічне мислення, вміння осмислювати явища економічного життя, яке допомагає розуміти економіку як цілісне явище, в якому ефективність всього народного господарства залежить від ефективності кожної окремої господарської ланки. Школярі засвоюють істину, що економіка повинна бути досить рентабельною та ефективною.

Програма для учнів 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів з «Економіки» за редакцією С.В.Степаненка містить п'ять розділів, які поділені на теми, після кожного розділу висувуються вимоги до знань і вмінь учнів та завдання для практичних робіт.

Шкільна економічна освіта на сучасному етапі має такі основні цілі:

- ознайомлення з основами економічної теорії і прикладних економічних дисциплін (основами бізнесу, підприємницької діяльності, бухгалтерського обліку, менеджменту, маркетингу тощо);
- формування в учнів економічного мислення;
- формування вмінь і навичок приймати обґрунтовані рішення;
- проведення професійної орієнтації в галузі економічної, правової, підприємницької діяльності та розвиток підприємницьких здібностей учнів.

Відповідно до цілей економічної освіти оцінюванню підлягають теоретичні знання учнів з основ теорії та вміння використовувати ці знання у

повсякденні, а саме: під час аналізу конкретних життєвих ситуацій і прийняття оптимального рішення; розв'язання практичних завдань, пов'язаних з економічною діяльністю людини, сім'ї, громади, держави, проведення порівняльного аналізу економічних явищ тощо.

Застосування певних видів контролю повинно відповідати розвитку навчальної групи. Зараз в школах почали більше застосовувати тестовий контроль (машинний та безмашинний). Але їх використання на практиці не завжди є доцільним тому, що вони дають нам оцінку тільки поверхневих знань і не враховують творчий рівень, тобто не дають учневі поміркувати над проблемою і дати свій шлях виходу з неї, опираючись при цьому на вивчений матеріал. Тому наряду з тестовим контролем необхідно використовувати усний контроль знань (фронтальний, індивідуальний, ущільнений), письмовий, графічний тощо.

Вчителі майже під час кожного уроку проводять поточний контроль за допомогою усного опитування учнів відповідно до теми. Використовують усний метод контролю (індивідуальний, фронтальний та ущільнений).

Також вчителі найчастіше використовують поточний, повторний та періодичний контроль перевірки знань, умінь та навичок. Це пояснюється тим, що завдяки таким видам перевірки вчителів постійно слідкує за засвоєнням знань, умінь та навичок в учнів і, якщо виникають певні труднощі у засвоєнні учнями знань, то вчитель вчасно вносить корективи, надає допомогу тощо. Завдяки цим видам контролю виконуються такі функції, як навчальна, міцності, систематизації та узагальнення.

Професійні вчителі привчають учнів до того, щоб вони використовували під час свого навчання методи самооцінки та самоконтролю.

Навчальна діяльність учнів має багаторівневий характер. Існують певні критерії за якими вчитель виставляє певні бали за знання учнів.

Таким чином, якщо створювати систему контролю знань, умінь, навичок до програми для учнів 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів з «Економіки» за редакцією С.В.Степаненка, то треба брати до уваги те, що вона розбита на розділи, а вони відповідно на теми. Тоді на початку вивчення курсу доцільно буде вчителю провести попередній контроль. Такий контроль дасть уявлення про готовність учнів до навчання, про їх загальні уявлення відповідно навчального предмету, що планується вивчати тощо. Його можна провести у вигляді тестів (машинний або безмашинний контроль). Запитання повинні бути логічними та простими.

Потім протягом вивчення курсу застосовувати періодичний контроль. Його доцільно проводити кожен раз після вивчення розділу. Так, як в програмі 5 розділів, такі як:

Розділ 1. Вступ до економіки;

Розділ 2. Економіка домашнього господарства;

Розділ 3. Економіка підприємства (фірми). Підприємництво;

Розділ 4. Національна економіка;

Розділ 5. Міжнародна економіка,

то і періодичних контролів буде 5 і називатися вони будуть відповідно до назви розділу. Формою проведення такого контролю краще обрати письмову та практичну перевірку знань, умінь та навичок, засвоєних під час вивчення відповідного розділу програми. Так завдяки цьому контролю будуть виконані такі функції перевірки, як систематизація та узагальнення вивченого матеріалу. Також під час проведення даного контролю вчитель повинен враховувати дані поточного та повторного контролю, який проводиться під час повсякденної навчальної роботи. Відповідно поточний контроль застосовувати під час вивчення тем з розділів програми.

Поточний контроль повинен проводитись постійно, але при цьому треба застосовувати різноманітні методи контролю. Наприклад усне опитування замінювати тестами відповідно до вивчених тем. Це дасть можливість скоротити час та опитати всіх учнів. І головне проводити практичну перевірку, для того щоб слідувати, як учні застосовують набуті знання, навички, уміння на практиці, передусім для вирішення певних завдань. Ці всі методи дають змогу слідувати за навчальним процесом, і, якщо в учнів виникають проблеми у засвоєнні матеріалу, допомагати їм.

А для того, щоб виконувалася функція міцності знань, треба проводити повторний контроль. Його проводять після вивчення теми. Особливістю повторного контролю є поєднання знань з попередньо вивченої теми з новими знаннями. Наприклад в письмовій формі провести контроль з теми «Домашнє господарство в сучасній економіці» з розділу 2 і до цих запитань додати запитання з теми «Домашнє господарство як економічний суб'єкт» з цього ж розділу. Але це потрібно робити не постійно, а тоді коли теми є більш важливими, і коли вони доповнюють одна одну.

Закінчуючи вивчення курсу вчитель повинен провести підсумковий контроль, застосовуючи при цьому різноманітні форми та методи контролю. Завдяки цьому виду контролю відбудеться діагностування рівня засвоєння знань, навичок та умінь. Його краще провести у формі контрольної роботи, запропонувавши учням два варіанти і запитання повинні бути починаючи з теоретичних (2-3 питання), які взяті з усієї програми і закінчуючи творчим завданням (1 запитання), при цьому додати дві задачі, які вирішувались на протязі вивченого курсу.

Таким чином система контролю знань, умінь, навичок повинна включати всі види контролю. Тому, що вони взаємодоповнюють один одного. І неможливо ефективно проводити навчання без застосування різноманітних видів та методів контролю. Система контролю повинна бути чітко організованою. Це все потрібно для того, щоб не виникала сухість у навчанні, щоб діти не звикали, наприклад, тільки до усного опитування чи письмового.

Також не слід забувати про самоконтроль та самооцінку. Вчитель повинен зробити все можливе для того, щоб учні були зацікавлені у навчанні, і могли регулювати свою навчальну діяльність. Для цього вчитель повинен ознайомити їх з вимогами, правилами і критеріями оцінювання знань, звертаючи увагу на те, що помилки можуть бути істотні та менш істотні з огляду на мету контролю.

Отже, існує безліч можливостей застосування різних видів та методів контролю. В свою чергу всі вони пов'язані між собою і становлять єдину систему перевірки та контролю знань, умінь та навичок. Тобто кожен з видів контролю виконує певну функцію без якої неможливе доцільне та ефективне навчання. Застосування всіх видів контролю враховує програма, яка передбачає головні положення економічного навчання учнів.

Ми пропонуємо контроль перевірки знань, умінь та навичок до курсу «Економіка» (за ред. С.В.Степаненка) для четвертого розділу «Національна економіка». Це буде відповідно періодичний (тематичний) вид контролю і проводитиметься у вигляді письмової контрольної роботи, яка матиме два варіанти. В кожному варіанті передбачається чотири рівня. При виставленні оцінки вчитель повинен оцінювати роботу відповідно до критеріїв, які висуваються до учнів. Загальна кількість балів за написання контрольної роботи становить 12 балів, але вчитель при оцінюванні повинен враховувати те, що ці дванадцять балів ставляться за досконале знання, а також та за творчий підхід у вирішенні проблемних задач та ситуацій. Отже, якщо учень дав відповіді на запитання I рівня, то отримує 1-3 бали, відповідно I та II рівнів – 4-6 балів, I – III рівень – 7-9 балів, I – IV рівень – 10-12 балів.

ВАРІАНТ I

I рівень.

Обрати вірну відповідь:

1. Національна економіка – це:

- а) історично сформована система суспільного відтворення країни, взаємозалежна сукупність галузей, видів виробництва і територіальних комплексів, що охоплює всі сформовані форми суспільної праці;
- б) конституційно, економічно та організаційна єдина система взаємопов'язаних галузей і сфер діяльності людей, що характеризується відповідною пропорційністю, взаємообумовленим розміщенням на обмеженій державними кордонами території;
- в) сукупність юридично вільних, але пов'язаних між собою обміном поодиноких господарств у межах однієї держави;
- г) системність і взаємопов'язаність галузей та господарств у межах держави;
- д) всі відповіді вірні.

2. Для розширення виробничого потенціалу країни необхідно, щоб:

- а) ЧНП перевищував НД;
- б) чисті інвестиції перевищували величину амортизації;
- в) НД перевищував обсяг споживчих витрат населення та держави;
- г) ВВП перевищував ЧНП на величину амортизації;
- д) правильна відповідь відсутня.

3. Необхідність втручання держави в економіку зумовлено:

- а) створенням умов для ефективного функціонування самого ринкового механізму;
- б) усуненням негативних наслідків ринкових процесів;

- в) захистом національних інтересів на світовому ринку;
- г) вирішенням проблем, які ринковий механізм вирішити не може або вирішує їх погано;
- д) всі відповіді вірні.

II рівень.

1. Привести показники, що характеризують людський, технічний та природно-ресурсний потенціал економіки.
2. Перелічити основні причини зменшення сукупного попиту.
3. Вказати, які є типи безробіття. Охарактеризувати їх.

III рівень.

1. Проаналізувати на графіку, які наслідки матиме збільшення сукупного попиту для регулювання падіння сукупної пропозиції.
2. Обсяг ВВП в країні 300 млн. грошових одиниць, розмір нагромадження становить 75 млн. грошових одиниць. Відомо, що середній щорічний приріст нагромадження становить 15 млн. грошових одиниць, а щорічний приріст ВВП – 45 млн. грошових одиниць. Розрахувати показники, що характеризують процес нагромадження та зробити висновки про ефективність відтворювальних процесів в даній країні.
3. За попередній період країна мала наступні показники (в ед. грош. Од.): ВНП – 500, чисті інвестиції приватного сектор – 75, державні закупівлі – 75, споживання домашніх господарств – 250, надходження прямих доходів до державного бюджету – 20, субвенції підприємцям – 30, експорт – 150, імпорт – 110.

Розрахувати: 1) дохід у розпорядженні домашніх господарств; 2) амортизаційний фонд; 3) стан державного бюджету.

IV рівень

1. Державне регулювання економіки та економічна політика: чи тотожні ці поняття?
2. Якими повинні бути пріоритети політики уряду України у формуванні бюджету і податків з метою підвищення обсягів виробництва ВВП?

ВАРІАНТ 2

I рівень

Обрати вірну відповідь:

1. До сучасних ознак, які характеризують національну економіку відносять:
 - а) ознаки національного суверенітету; ресурсно-виробничі; господарсько-організуючі; товарообмінні;
 - б) використання економічних моделей;
 - в) виокремлення регіонів через їхню спеціалізацію;
 - г) правила діяльності та управління економічною політикою, які базуються на закономірностях розміщення продуктивних сил і розвитку регіональної економіки;
 - д) правильна відповідь відсутня.

2. Валовий національний дохід (ВНД) – це:

- а) сума внутрішніх первинних доходів + внутрішні трансферти;
- б) сума внутрішніх і зовнішніх первинних доходів;
- в) сума внутрішніх первинних доходів;
- г) сума всіх первинних доходів + чисті поточні зовнішні трансферти;
- д) правильна відповідь відсутня.

3. Основними елементами рівня життя є:

- а) рівень і структура споживання матеріальних благ;
- б) рівень споживання послуг установ побутового обслуговування, охорони здоров'я, освіти, культури, соціального забезпечення, фізкультури;
- в) рівень забезпечення житлом;
- г) всі відповіді вірні.

II рівень.

1. Що являє собою макроекономічна рівновага; назвати загальні умови її формування.

2. Назвати активні та пасивні засоби та інструменти державного регулювання структури національної економіки.

3. Що таке фінанси? Розкрити їх сутність та назвати функції, які вони виконують.

III рівень.

1. Пояснити на графіку, як зміни зарплати працівників у національній економіці впливають на сукупний попит.

2. Визначити обсяг ВВП у наступному році, якщо передбачається зростання продуктивності праці на 2% та трудових ресурсів на 4%. В базовому періоді чисельність населення працездатного віку становила 850 тис. осіб, з яких інвалідів I та II груп – 90 тис. осіб, а непрацюючих громадян – 170 тис. осіб; ВВП складав 2,3 млрд. од. Загальна чисельність зайнятих від числа трудових ресурсів – 67%.

3. Економіка країни характеризується: обсяг експорту – 200 млн. \$; обсяг імпорту – 187 млн. \$; приток капіталу – 400 млн. \$, відтік капіталу – 384 млн. \$, офіційні валютні резерви – 520 млн. \$. Проаналізувати стан платіжного балансу, визначити шляхи його збалансування і зміни в офіційних резервах країни за підсумками року.

IV рівень

1. Чи можуть заходи з охорони навколишнього середовища бути економічно вигідними? Навести приклади.

2. Надати характеристику проблем фінансового забезпечення соціальної сфери в Україні. Запропонувати шляхи подолання цих проблем.

Запропонована нами система та тематичний контроль знань, умінь, навичок до курсу «Економіка» (за ред. С.В. Степаненка) для четвертого розділу «Національна економіка», використовувалися студентами ДВНЗ «КНЕУ ім.Вадима Гетьмана» КЕІ під час проходження педагогічної практики в загальноосвітніх закладах і отримали схвальні відгуки від вчителів-практиків. Сподіваємося, що наші пропозиції та розробка періодичного контролю знань,

умінь, навичок принесуть практичну користь майбутнім вчителям економіки, і, особливо, вчителям-початківцям. Також, ми вважаємо, що запропонований контроль знань, умінь дозволить уникнути суб'єктивізму під час оцінювання підготовленості учнів з навчального предмету «Економіка».

Список використаних джерел

1. Гурч Л. Некоторые аспекты внедрения европейской системы ECTS в высшее образование Украины / Л.Гурч. // Персонал. – 2004. – №12. С.68-73.
2. Довідник з психолого-педагогічних дисциплін для студентів економічних вузів: в двох частинах / [автор і укладач О.О.Павленко]. – Кривий Ріг: КЕІ КНЕУ, 2001. – Ч. II.
3. Касьянова О.М. Моніторинг в управлінні навчальним закладом / О.М.Касьянова. – Харків: Видавництво «Основа», 2004.
4. Психологія діяльності та навчальний менеджмент: навчальний посібник / [за заг. ред. М.В.Артюшиної]. – К.: КНЕУ, 2008.
5. Психология и педагогика: учебное пособие / [под ред. А.А.Бодалева]. – М.: Изд-во Института психотерапии, 2002.
6. Сеногносова Н.А. Тестирование как одна из форм оценки учебной деятельности / Н.А.Сеногносова //Педагогика. – 2006. – №5. – С.38-40.
7. Степаненко С.В.Економіка: програма [для учнів 10-11 класів загальноосвіт. навч. закл.] / [за ред. С.В.Степаненка] // «Географія та основи економіки в школі» – 2001. – № 1. – С. 11-14.
8. Фіцула М.М. Педагогіка / М.М.Фіцула. – К.: Видав. центр «Академія», 2000.

М.В.Вікторова

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ
ЯКОСТІ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОЇ РОБОТИ
В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УЧНІВ**

Для отримання позитивних результатів у процесі вокально-хорової роботи, більшого значення має знання та відтворення педагогічних умов підвищення якості вокально-хорової роботи. Під педагогічними умовами формування якості вокально-хорової роботи вбачається спеціально розроблені умови, за яких відтворюється глибоке осмислення ідейно-естетичного змісту музичного твору та посилюється його вплив на особистість.

Ключові слова: вокально-хорова робота, педагогічні умови.

Для получения положительных результатов в процессе вокально-хоровой работы, большое значение имеет знание и создание педагогических условий повышения качества вокально-хоровой работы. Под педагогическими условиями формирования качества вокально-хоровой работы подразумеваются специально созданные условия, при которых происходит глубокое осмысление идейно-эстетического содержания музыкального произведения и усиливается его влияние на личность.

Ключевые слова: вокально-хоровая работа, педагогические условия.